

DEMO

ZOMER
2005

Jonge
Democraten

JD-campagne groot succes!
D66 nationalistisch?!
Het grijze gevaar
Fotoreportage: Congres
Heeft D66 nog toekomst?
Links is gewoon liberaal

Redactioneel

Door *Gijs ter Haar*

Ecce Demo!

Hier is hij dan, de *maiden voyage* van jullie nieuwe hoofdredacteur. Dat ben ik namelijk, nieuw. Met dank aan het congres dat in Zijn goedheid heeft besloten dat ik deze prachtfunctie mocht gaan bekleden.

En dat nog wel op zo'n mooi moment in de JD-geschiedenis. Mooi natuurlijk vanwege de grondwetcampagne, die behalve een erg goede campagne ook nog eens een enorme publiciteitstrekker bleek te zijn.

Zelf heb ik ook nog een dagje meegedaan met flyers uitdelen. Ik moet zeggen, daar moest ik wel de nodige schroom voor overwinnen, want ik ben – of eigenlijk, was – niet bepaald een fan van folderend Nederland. Zeg nou zelf, wat is er irritanter dan in een toch al veel te druk winkelgebied iedere honderd meter aangesproken te worden door mensen die met een gemaakte glimlach komen vertellen over iets dat je in negen van de tien gevallen geen reet kan schelen? Maar, zoals altijd, was dit iets anders.

Geen telefoonabonnement waarvan je zelf weet dat het te duur is, geen goed doel waar mensen zich op abonneren om jouw salaris te betalen, maar een politieke overtuiging. Dat is niet iets vervelends dat je dan toch maar doet, omdat het voor een goed doel is, zoals je soms vermoedt wanneer je ministers en staatssecretarissen de straat op ziet gaan, nee, het is zowaar leuk! Dat had ik nou nooit verwacht.

Helaas heeft het, zoals we allemaal hebben kunnen zien, niet de doorslag gegeven. Een typisch geval van 'operatie geslaagd, patiënt overleden'. Enfin, jullie kunnen er verderop in deze DEMO meer over lezen.

Dan nog even het volgende: De eerstvolgende DEMO wordt een heus themanummer! Daarom wil ik behalve de gebruikelijke oproep om toch vooral allemaal stukjes te schrijven, jullie vragen de gedachten en pennenstreken eens over 'de toekomst van D66' te laten gaan, naar aanleiding van het pamflet van Boris Dittrich. Als voorproefje zit alvast een verslag van de Toekomstdag in deze DEMO. Lees het pamflet nog eens door, pik er iets uit, en *schrijf!*

Gijs ter Haar,
Hoofdredacteur

Colofon

21^e Jaargang – nummer 3
zomer 2005

DEMO is een uitgave van de *Jonge Democraten*, onafhankelijke politieke jongerenorganisatie sinds 1984.

Opplage: 2000 exemplaren

DEMO redactie:

Gijs ter Haar, Charlotte Meindersma, Hugo van Haastert, Lourens Dingeren Michiel Kellner

demo@jongedemocraten.nl

Deadline DEMO 4:

1 september 2005

Aan deze DEMO werkten mee:

Het Landelijk Bestuur, Anita Vink, Ivo Thijssen, Jeroen Mimpfen, Kim van Aerle, Lise Lotte Kerkhof, Lotte van 't End en Vincent Piscaer

Foto voorpagina:

© Michiel Kellner

Landelijk Bestuur JD

Postbus 660, 2501 CR Den Haag
fax: 070 – 364 19 17
info@jongedemocraten.nl
www.jongedemocraten.nl

Drukkerij Uleman

Goudstraat 6, 2718 RC Zoetermeer
tel: 079 – 361 40 26
info@drukkerijuleman.nl
www.drukkerijuleman.nl

Het Zomeroffensief

In augustus is weer het zomeroffensief. De JD trekt, vergezeld door D66-kamerlid Boris van der Ham, het land door, op zoek naar nieuwe leden. In de universiteitssteden komen we langs tijdens de introductieweken van het nieuwe studiejaar. Natuurlijk hebben we leuke activiteiten en spectaculaire acties bij de standjes.

Heb jij het een beetje naar je zin bij de JD? Wil je anderen in dat plezier laten delen? Kom dan langs wanneer we bij jou in de buurt zijn. Al is het alleen al om de gezelligheid. Neem contact op met je afdelingsbestuur, of stuur mij even een mailtje als je nog vragen hebt.

Tot ziens, waar dan ook in het land!

Michiel Uitdehaag, secretaris Promotie
promotie@jongedemocraten.nl

De Stickeractie

Doel van deze actie is op zo apart mogelijke plaatsen JD-stickers gaan plakken. Weet jij een echt coole plaats om een sticker op te plakken? Op de auto van je ouders? Op alle lantaarnpalen in je straat? Op de toegangspoort van het Witte Huis?

Plak een sticker, maak een foto als bewijs, en stuur die met je gegevens en een korte omschrijving van de plaats en de moeite voor 1 september op. Wij selecteren een winnaar, die op het najaarscongres een mooi cadeau in ontvangst kan nemen.

De stickers zijn te verkrijgen bij je afdelingsbestuur. Jullie hebben de hele zomer de tijd om de stickers te plakken, dus wees creatief en inventief. Leef je uit!

Mogelijke fysieke of financiële schade veroorzaakt door het plakken is voor eigen risico. Over de uitslag wordt niet gecorrespondeerd...

Het JD voorjaarscongres,
23 & 24 april te Nijmegen.

Een beeldverslag met bijdragen van:
Sébastien ter Burg - www.ter-burg.nl
Steven Rieder - www.rieder.nl
en Michiel Kellner

45e Algemene L...
der Jonge D...
23 & 24 april 20...

Jonge Democraten op pad vóór de grondwet

Door Bart Woord, Jan Paternotte, Lotte van 't End, Kim van Aerle en Ivo Thijssen.

In den beginne...

's Ochtends hebben we uitgebreid telefonisch overleg gehad over een persaankondiging waarin we alle campagneplannen uiteenzetten, ook in een Engelse vertaling, die de Europese media op ons moet doen storten. Het is lastig in de persaankondiging de prioriteiten te stellen, want tot nu toe vindt het publiek al onze plannen ontzettend cool. Uitzondering hierop vormt de Groep Wilders, bij wie onze voorzitter 's middags langs ben gegaan om alvast even voor te stellen. We zullen de medewerkers van Wilders de komende tijd immers nog vaak zien! Een medewerker maakte zich zorgen om de veiligheid van onze Eurosceptische vriend. Geert wordt natuurlijk in fysieke zin regelmatig bedreigd – en zal waarschijnlijk een fors cordon veiligheidsmensen voor zijn tournee nodig hebben. Maar goed, zoals iemand op geenstijl.nl zei: "Wilders moet beschermd worden, wat mij betreft door de Jonge Democraten". Wij zullen Geert slechts bedreigen in zijn vage argumentatie om tegen de grondwet te zijn.

De afgelopen anderhalve week waren bijzonder hectisch en spannend, en hebben ons vele slaapuurtjes ontnomen. De polo's en caps zijn klaar, het promotiemateriaal is af en op dit moment ook naar het midden van het land onderweg, en we hebben beslag weten te leggen op de route van Wilders voor de volgende week. Het team staat ook zo goed als klaar. Het mooiste nieuws was dat we in de *Financial Times* hebben gestaan met onze Power to Vote actie. De reden

© Charlotte Meinders ma

daartoe was wellicht iets minder positief: in onze persbericht spraken we over RedBull-achtige energiedrankjes, en de *Financial Times* is daar meteen boven op gesprongen met de gedachte dat Red Bull onze Wildersachtervolging zou steunen. Dat is duidelijk niet het geval en dat is de journaliste ook even duidelijk gemaakt. Hoe dan ook, ook de blikjes zijn dus aangekomen. Het is een bijzonder mooi stel, alle vijfdruizend bij elkaar!

Limburg

De tijd was gekomen: op de vroege tweede pinksterochtend vertrok een vol beladen caravan vanuit Helmond richting het altijd politiek beladen Venlo. Op hetzelfde moment, als ware het een militaire operatie, reden verschillende auto's vanuit alle hoeken van het land naar het zuidoosten. Geen randstand en geen ochtendspits, maar wel file? Na het nodige nagelbijten, kwam de caravan toch aan op plaats van bestemming. Gelukkig had

Wilders ook vertraging, dus geen vuiltje aan de lucht. Helaas mocht de caravan niet het plein op en moesten wij onze geliefde caravan achterlaten onder de hoede van campagneleider Bart Woord, die vanaf daar de campagne coördineerde.

Wilders kwam aan in zijn maar matig versierde schoolbus en was blijkbaar naar de kapper geweest om zijn highlights bij te werken, wat er voor zorgde dat wij hem makkelijk bij konden houden. Na een al flyerende tour door de city of Venlo, kwamen wij weer terug bij onze kunstzinnige caravan. Vanaf dat moment zou de achtervolging op de weg beginnen. Helaas voor de Jonge Democraten eindigde dezer achtervolging al na twee hele kilometers. Onze chase of Wilders was zo hard, dat wij op een abrupte manier geremd werden door de Koninklijke beveiligingsdienst. Dit leverde de nodige vertraging op en zodoende had Wilders het rijk voor zich alleen in Heerlen, aldus het NOS journaal.

© Charlotte Meinders ma

© Michiel Kellner

Gelukkig konden wij op de woonboulevard weer voltallig van de partij zijn. Met de caravan pontificaal voor de Ikea waren we niet te missen. Ook daar hebben we weer heel wat mensen voorzien van prachtige folders, met de even prachtige titel 'Waarom Wilders Wauwelt'.

Na een lovende evaluatie in een wegrestaurant ging het campagneteam in verschillende auto's huiswaarts.

Nu was de evaluatie al lovend, de media waren nog veel lovender. Zelfs Geert Wilders bekende respect voor de Jonge Democraten te hebben. En eerlijk gezegd hebben wij dat natuurlijk ook: Wilders is tenminste een van de weinige politici die daadwerkelijk de straat opgaat om zijn mening te verkondigen. Hulde!

Brabant

Daar stonden we in Breda met onze gele 'grondwet voor'-cap, blauwe 'grondwet voor'-polo en een wit spandoek achter een heleboel kerels die zo te zien vaak in de sportschool komen. Je begrijpt het al, tussen het cordon veiligheidsbeambten stond Geert Wilders met zijn mensen. Zijn gevolg draagt witte regenjasjes met daarop de tekst 'Nederland moet blijven, stem tegen'. Wilders verwacht blijkbaar opengaande grenzen met het vervallen van geografische grenzen. Op ons spandoek stond dan ook 'Nederland blijft, stem voor'.

Toen Wilders het voor gezien hield besloten we met de caravan naar Rotterdam te gaan. In Rotterdam gaan Jozias van Aartsen, Melanie Schultz van Haegen en Atzo Nicolai namelijk even snel flyereren. In het belang van de grondwet besluiten we ze een cursus flyereren aan te bieden. We hebben namelijk al wat ervaring ermee en we herinneren ons allemaal VVD minister Zalm nog op TV zeggen "ik houd niet zo van flyereren". Met veel interesse luistert Jozias naar het VVD ezelsbrug-

getje dat we voor ze hebben verzonnen. Voor flyereren heb je namelijk rodig: *Vertrouwen, Vrolijkheid en Doorzettingsvermogen*.

Utrecht

De 'begeleiding' van Wilders gaat onverminderd voort. Woensdag 25 mei waren we met Wilders in Hilversum en Utrecht. Het was duidelijk dat Wilders nu in gebieden komt waar zijn verhaal minder aan slaat. In Utrecht hebben we maar weinig mensen ontmoet die tegen wilden stemmen om de redenen van Wilders. Het wat studentkozere publiek is bezorgd over bepaalde implicaties op het gebied van dierenwelzijn, ongebreideld kapitalisme of andere linkse argumenten.

De wallen onder onze ogen worden donkerder, de shirtjes gaan steeds vreemder ruiken en de hoeveelheid mensen die we met onze campagne bereikt hebben neemt alleen maar toe. Het is nog een week doorbijten. We trekken ons niks aan van het gekloot in Den Haag over de zogenaamde 'onzinnigheid' van een referendum of de mogelijkheid om het volgend jaar nog maar een keertje over te doen. Het is erop of eronder.

Amsterdam

Vrijdag 27 mei is een prachtige dag met veel zon en onze bolletjes zijn hier en daar tot garnalenrood verworden. We vergezelden Wilders vandaag naar Amsterdam. Hij dook even de AKO in en zat binnen het half uur weer in z'n auto, zonder ook maar daadwerkelijk met mensen op straat te hebben gesproken. Meer dan 15 flyers zal hij niet uitgedeeld hebben. Wij zijn, samen met Minister Pechtold, Amsterdam ingegaan. Duizenden flyers en ander materiaal zijn verspreid en vele discussies zijn aangegaan.

Het geweldige aan dit referendum werd vandaag wel duidelijk toen we de caravan parkeerden in de Amsterdamse Beethovenstraat, recht tegenover de AKO waar Wilders aan het signeren was. Onmiddellijk kwamen er mensen naar ons toe om in discussie te gaan over onze standpunten. Ook kregen we assistentie van een groepje Jonge Socialisten die zich spontaan bij ons aansloten. Het was een waar 'feest van de democratie', om het eens lekker D66-achtig te zeggen.

De Grande Finale

Zondag 29 mei zijn we 's avonds het SP-bolwerk Oss gaan volplakken met

onze SP-persiflage posters. Maandag hebben we prominent op Amsterdam Centraal gestaan en dinsdagochtend hebben we onze Power to Vote actie gehouden en duizenden energiedrankjes aan het Haagse publiek uitgedeeld. 's Middags hebben we met diverse Tweede Kamerleden in hartje Utrecht geflyerd en ook op de dag van het referendum zelf, woensdag 1 juni, hebben we nog in Amsterdam en Den Haag campagne gevoerd.

Helaas is de uitkomst van het referendum een regelrechte teleurstelling voor alle campagnevoerders. Een nederlaag was ingecalculeerd, maar niet zo'n grote. Het bek er zelfs op dat de JA stemmers aan het groeien waren en er waren er zelfs een aantal onder ons die zo optimistisch waren dat ze zelfs in een overwinning geloofden. Het mocht

echter niet zo zijn. Toch willen we niet te veel bij de pakken neer zitten: met de JD hebben we er alles aan gedaan om een JA stem binnen te krijgen. Men vraagt zich daadwerkelijk af of er ooit een politieke jongeren campagne in Nederland groter is geweest dan de onze van de afgelopen weken.

We waren al een vol half jaar bezig geweest met de inhoudelijke voorbereiding. De eerste dag van de campagne kwamen we uitgebreid op het 8 en 10 uur journaal van de NOS en vrijwel alle dagbladen hebben diverse malen wat over onze actie geschreven. Zelfs media uit Engeland, Frankrijk, Duitsland, Denemarken en vele andere Europese landen hebben ons geïnterviewd. Voor een politieke jongerenvereniging een prestatie van jewelste!

Bij het ter perse gaan van dit nummer stond een delegatie van het campagneteam al weer te trappelen van ongeduld om hun succes bij het grondwetreferendum in Luxemburg te gaan proberen. Met het volste vertrouwen in de gekozen strategie, en los van mensen met dubbele voornamen (zie ook pagina 15 van dit nummer) Voor een verslag daarvan, met hopelijk een positiever uitslag, zal op de website geplaatst worden.

Fusie, denktank of meer D66-baby's?

Een verslag van de Toekomstdag

Door Alexander Scholtes,, Landelijk Bestuurslid Politiek

Onlangs presenteerde Boris Dittrich zijn pamflet "Op weg naar nieuwe solidariteit", dat aan de basis moet staan van de discussie binnen D66 over de toekomst van de partij en die van Nederland. Duidelijk mag zijn dat de behoefte aan een dergelijke discussie onder de D66-leden groot is, maar ook Jonge Democraten denken graag over de toekomst van D66, en, meer in het algemeen, die van het sociaal-liberale gedachtegoed. Dat bleek wel op de Toekomstdag, die 7 mei plaatsvond in Utrecht.

Natuurlijk discussiëren JD'ers al lange tijd over D66, het sociaal-liberale gedachtegoed en het Nederlandse partijpolitieke landschap, of dat nu in de kroeg, tijdens het trivianten of op het forum is. Een inventarisatie van de onder Jonge Democraten levende ideeën over deze onderwerpen is echter noodzakelijk voor een wat meer gestructureerde discussie, en de Toekomstdag toonde wat dat betreft zeker haar nut.

Rond half elf liepen de eerste Jonge Democraten de Florin in Utrecht binnen, een half uur later zouden ze letterlijk en figuurlijk worden wakker geschud door de openingscolumn van Ronald Plasterk. Plasterk is bioloog en columnist van onder andere *De Volkskrant* en het programma *Buitenhof*, en staat bekend als D66-criticaster. Hij deed zijn reputatie eer aan, door, zoals gespreksleider John Bolte het verwoordde, "met heel veel humor heel veel lelijke dingen te zeggen over D66". Kern van zijn betoog was dat er in het huidige partijpolitieke landschap geen plaats meer is voor D66. Waar D66 vroeger voor met name 'grachtengordeljuristen' een redelijk alternatief was voor het drammerige van links en het volkse van de VVD, biedt D66 nu te weinig om enig bestaansrecht te hebben, aldus Plasterk. Bestuurlijke vernieuwing werd volgens hem ooit eens bedacht onder het motto 'ook wij moeten idealen hebben', en past eigenlijk helemaal niet bij een elitaire en redelijke partij als D66. Hij mist consistentie, en ziet niet op welke punten D66 zich nog kan onderscheiden van de steeds liberaler wordende PvdA en van de VVD. Veel kritiek had hij ook op de deelname van D66 aan het kabinet Balkenende II. "Daarmee is D66 verworden tot een rechtse splinterpartij", aldus Plasterk. Desalniettemin gaf hij

heel voorzichtig toch nog blijk van enige genegenheid voor D66: "Voordat D66 een rechtse splinterpartij werd, had ik altijd het idee dat ik moeilijk kon uitleggen waarom ik geen lid ben van D66". De aanwezige JD'ers lieten zich graag provoceren tot een inhoudelijke discussie.

De deelnemers vervolgden de discussie in twee workshops. Een deel van hen hield zich onder leiding van Jan Paterotte en Reinout de Vries bezig met de vraag: 'Wat is het label van D66'. Het label van D66 is in feite de belangrijkste verkoopslogan van de partij, en daarom leent een discussie hierover zich uitstekend voor een peiling onder JD'ers: In welke richting zien zij de

partij het liefst gaan? Doel van de workshop was het kiezen van een nieuw label, stevig onderbouwd door een bijbehorend manifest.

In een uitgebreide brainstorm droegen de deelnemers verschillende labels aan, zoals 'democratisch', 'liberaal' en 'realistisch'. Thijs Brandenburg pleitte voor een radicaal nieuwe aanduiding: 'gewoon'. Hij vond dat D66 meer een gewone partij moest worden met als verkiezingslogan 'Helder & Concreet'. Na de brainstorm gingen de deelnemers in drie groepen uiteen om de drie meest populaire labels (liberaal, vrijzinnig en democratisch) van een manifest te voorzien, maar ook om te beargumenteren wat de voordelen zijn van de verschillende labels. De uitkomsten van de discussies toonden overduidelijk de nuances in de richtingstrijd: de liberalen pleitten voor een stevige verbouwing van de verzorgingsstaat (binnen socialere kaders dan de VVD zou willen), de democraten wilden meer 'duidelijke politiek' en 'totale macht aan de burger' centraal stellen. De vrijzinnigen vervolgens kwamen ook met een

'nieuwe manier van politiek bedrijven', en wilden dat D66 ethische politiek en onderwijs tot haar kernpunten moest maken. Uiteindelijk wonnen de liberalen de "verkiezingen", grote verliezers waren de Democraten met slechts één stem.

Uitgaande van de stelling dat de verwezenlijking van de "D66-idealen" voorop staat, kun je je afvragen of D66 wel het beste instrument is om de sociaal-liberale idealen te verwezenlijken. Het ter discussie stellen van het instrument D66 kan de waarde van D66 aantonen en een basis geven voor versterking, of juist nieuwe en mogelijk effectievere instrumenten naar voren schuiven. Vanuit deze gedachten gaven Jeroen Mimpen en ondergetekende de workshop 'Toekomst buiten D66'.

Na een inleiding door Jeroen was het woord aan de deelnemers, en zij bleken zeer creatief in het bedenken van alternatieve instrumenten. Zo dachten aan het oprichten van een sociaal-liberale denktank of vakbond, een activistische 'guerrillabeweging' en natuurlijk ook aan fusies of het oprichten van een nieuwe partij. De discussie ging al snel over de hamvraag: is er nog ruimte voor D66? Een deel van de deelnemers bracht naar voren dat die ruimte er nog wel degelijk is: zij hadden twijfels bij de liberalisering van de PvdA en verlinking van de VVD. Bovendien zou een doorstart of het oprichten van een nieuwe partij juist heel zwak overkomen. Salima Belhaj: "Je komt dan tegemoet aan mensen die het niet begrijpen. Je moet juist niet aan de symbolen tornen, maar vanuit

die symbolen verder denken, verder gaan met claimen van het liberalisme". Anderen brachten daar tegenin dat de merknaam D66 onherstelbaar beschadigd is, en dat het daarom beter is om met een nieuwe partij te beginnen. Wegens tijdgebrek kon het voorstel om maar gewoon meer sociaal-liberale baby's te produceren niet worden behandeld.

De Toekomstdag was een mooi startpunt van de discussie, verdere brainstormen en uitwerking zijn echter nodig om uiteindelijk ook tot een concreet resultaat te kunnen komen. Wordt vervolgd dus!

Het D66-najaarscongres zal zich buigen over de toekomst van de partij. Ook de Jonge Democraten zullen een inbreng leveren. Geef je mening over de toekomst van D66! Kijk op www.jongedemocraten.nl/toekomstenquête

D66 een nationalistisch sociaal-liberale partij?

Door Jeroen Mimpen

"Onze samenleving eindigt niet bij onze landsgrenzen of Europa. Met respect voor culturele diversiteit staat D66 voor het internationaal delen van kennis, ervaring en middelen. Democratie, vermindering van armoede en bestrijding van schendingen van universele mensenrechten hebben voor D66 prioriteit. Mensen die vluchten voor onrecht moeten bij ons een plaats kunnen vinden." Zo verwoordt D66 haar internationale visie in haar beginselen. Hoe sociaal-liberaal is deze visie eigenlijk, en hoe consequent is D66 in haar standpunten? Naar aanleiding van deze vragen starten we deze discussie.

De beginselen van D66

Sinds de Opschudding van 1998 predikt de term sociaal-liberaal de al eerder gevormde standpunten van D66 samen tot een mooi geheel. D66 staat een samenleving voor waar eenieder de kans krijgt zich te ontwikkelen, zich te uiten, en zijn of haar eigen keuzes mag en kan maken. Een samenleving waarin de overheid de kaders schept en waarbinnen het individu een centrale plaats krijgt. Die relatie tussen de overheid en dat individu is er één van vertrouwen en verantwoordelijkheid, van beide kanten. Enerzijds moet de overheid vertrouwen tonen in de burger door haar meer verantwoordelijkheid te geven, anderzijds moet de overheid haar verantwoordelijkheid nemen in haar zo belangrijke taken, zodat de burger weer meer vertrouwen kan hebben in de overheid. Deze beginselen beperken zich niet tot een vernieuwing van ons staatsbestel maar komen overal in onze samenleving tot

uiting: in het onderwijs, in ons milieu-beleid, in de gezondheidszorg, en in ons veiligheidsbeleid. D66 staat er verder voor geen grenzen te kennen. Dat betekent dat D66 vooruitstrevende politiek wil bedrijven en niet bang is voor vernieuwing. Dat betekent dat D66 ook haar verantwoordelijkheid neemt ten aanzien van de toekomst. En dat betekent dat D66 over haar landsgrenzen heen wil kijken in haar streven naar een sociaal-liberale samenleving waarin elk individu centraal staat.

De internationale visie van D66

Zoals in de inleiding al naar voren kwam, heeft D66 deze sociaal-liberale beginselen vertaald in een visie op de internationale problematiek rondom schendingen van mensenrechten en armoede. In de visie van D66 komen een aantal aspecten heel duidelijk naar voren. In het laatste verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkie-

zingen en in het onlangs aan de leden verstuurd pamflet van Boris Dittrich komen deze aspecten duidelijk naar voren. Allereerst kiest D66 duidelijk voor een hervorming van ons Europees handelsbeleid. Ten tweede staat D66 behoud van onze ontwikkelingsgelden voor. Ten derde wil D66 een verantwoordelijk en eerlijk Europees asielbeleid, een invoer van een Europees *greencard*-systeem, en een versterkte aandacht voor mensenrechten. Tot slot pleit D66 voor een veiligere wereld door een coöperatief veiligheidssysteem waarin NAVO en OVSE elkaar aanvullen, en waarin ruimte is voor een Europees leger. Vredesmissies kunnen hierin een plaats hebben. Deze vier pijlers vormen de basis van het D66 buitenlands beleid ten aanzien van de minder ontwikkelde wereld: handelsliberalisering, ontwikkelingssamenwerking, verantwoordelijk asielbeleid met versterkte nadruk op mensenrechten, en een integraal veiligheidsbeleid.

Sociaal-liberale internationale visie?

Het internationale beleid van D66 barst van de goede intenties, en laat duidelijk de verschillende kanten van haar eigen karakter zien. De focus op mensenrechten zet duidelijk het individu centraal. En ondanks dat het *greencard*-systeem slechts de mensen be-

voordeel die een toegevoegde waarde voor ons land kunnen hebben is ook dit systeem een voorbeeld van een open en liberale blik naar buiten. En ook het veiligheidsbeleid is een aspect van de sociaal-liberale traditie: zonder veiligheid immers geen vrijheid. Daarnaast komen beide kanten van de sociaal-liberale visie naar voren. Vergroting van de handelsmogelijkheden enerzijds om de versturende factor overheid te verkleinen, en anderzijds ontwikkelingssamenwerking om het proces van ontwikkeling op gang te helpen en te faciliteren, mensenrechten te garanderen, en er tevens voor te zorgen dat zogenaamde *pockets of poverty* verdwijnen. Zoals altijd vullen sociaal en liberaal ook hier elkaar prima aan. Maar hebben we hier nu te maken met een sociaal-liberale visie op de internationale problematiek van armoede en ongelijke verdeling?

Ons eerste antwoord moet wellicht tegen de verwachtingen in ontkennend zijn. Immers, stel de wereldgemeenschap eens voor met het internationale systeem van instituties als overheid en de nationale staten als haar burgers. De centrale actor in het systeem is hier de VN Veiligheidsraad, welke de taak heeft vrede en veiligheid te garanderen. De eerste taak van een beginnende overheid is zeker de garantie van veiligheid, maar hoe zit het met de overige taken van een overheid? De verschillende instellingen in de VN-familie, zoals bijvoorbeeld de ontwikkelingsorganisatie van de VN, hebben allemaal zo hun beleidsterrein en proberen zo veel mogelijk te doen ter realisering van hun sociale doelstellingen. Echter, van een fatsoenlijk budget is geen sprake. Het overgrote deel van de jaarlijkse ontwikkelingsgelden is afkomstig van vrijwillige bijdragen, en hebben in meerderheid ook nog eens een bilateraal karakter. Het lijkt er eerder op dat de internationale gemeenschap de karakteristieken vertoont van een *klassiek-liberale* samenleving, één waarin veiligheid en stabiliteit als belangrijke doelen worden gezien, en de sociale kant van het scheppen van mogelijkheden voor minderbedeelden enigszins mager wordt vormgegeven in vrijwillige bijdragen, precies zoals een klassiek-liberale visie op de samenleving ook voor zou schrijven. Zelf met de door-

voering van de door D66 bepleitte hervormingen, bijvoorbeeld op het gebied van handelsliberalisering komt de internationale gemeenschap niet eens in de buurt van een degelijke sociaal-liberale samenleving. Het laat daarentegen wel goed de beperkingen van een klassiek-liberale samenleving zien. Veiligheidsgarantie is moeilijk te realiseren in een samenleving van ongelijkheid en verdeeldheid, en anderzijds zien we dat de vrijwillige bijdragen waar klassiek-liberalen voor pleiten niet genoeg zijn om de effecten van ongelijke machtsverhoudingen te doen wegnemen.

© Michiel Kellner

Als we nu nog een stapje verder gaan en de wereldgemeenschap gaan zien als een gemeenschap van individuen in plaats van nationale staten, komt onze mondiale samenleving er nog slechter vanaf: van gelijke kansen voor alle wereldburgers hoeven we zeker niet te spreken, en zelfs met de voorgestelde handelsliberalisering en een vergrote aandacht voor mensenrechten, veiligheid en ontwikkelingssamenwerking, blijft een mondiale sociaal-liberale maatschappij ver achterwege. Onze nationale grenzen blijven voorlopig nog gesloten voor vele migranten, de soevereiniteit van nationale staten wordt nog steeds als belangrijker gezien dan de soevereiniteit en ontplooiingsvrijheid van het individu, en ontwikkelingssamenwerking blijft een vrijwillige en bilaterale basis houden. Is dat nu sociaal-liberaal?

Conclusie

Wat kunnen we hier nu uit concluderen? D66 staat, ondanks de toegenomen kritiek sinds deelname aan het huidige kabinet, toch wel bekend als één van de meest vooruitstrevende partijen als het gaat om onzelfzuchtig internationaal beleid, hervorming van instituties, en de bescherming van mensenrechten.

In de praktijk echter blijkt het creëren van een meer sociaal-liberale mondiale samenleving niet één van de prioriteiten. Het dit voorjaar gesloten Paasakkoord bijvoorbeeld spreekt zich sterk

uit voor versterking van onze *nationale* kenniseconomie, investeringen in ons nationale onderwijsstelsel, en hervorming van ons nationaal publiek mediabestel. Met grote bedragen wordt geïnvesteerd in onze eigen samenleving terwijl onze kansen al zoveel beter zijn dan elders op de wereld. Electoraal gezien natuurlijk erg interessant, maar moeten investeringen niet gedaan worden op die plek waar de kansen al minimaal zijn en die investeringen ook nog eens veel effectiever ingezet kunnen worden? Vanuit sociaal-liberale visie zou het antwoord daarop volmondig ja moeten zijn.

Daarnaast zou D66 veel meer internationaal hervormende maatregelen kunnen voorstaan en deze sterk als prioriteit uit kunnen dragen, bijvoorbeeld op het gebied van migratie, het creëren van sterkere internationale instituties

met een realistisch budget, en het inzetten op bevordering van vrede en veiligheid over de grenzen heen. Op internationaal vlak is het vernieuwende karakter van de eerder genoemde brief van Dittrich ver te zoeken.

D66 zou haar democratische imago op een internationale manier moeten inzetten. Waar D66 vooral naam maakt door voorstellen voor nationale hervormingen, ontbreken fatsoenlijke en eerlijke besluitvormingsprocedures op internationaal niveau geheel. Het *one man, one vote*-principe zou vele internationale instituties zeker niet mistaan. Het internationale systeem van slappe en op het Westen gerichte instituties moet zo zorgvuldig mogelijk hervormd worden naar een gelijkwaardig en democratisch mondiaal besluitvormingssysteem met voldoende zeggenschap en financiële slagkracht om een stapje verder te zetten naar een sociaal-liberaal mondiaal regime. D66 zou, samenvattend, internationaal hervormende maatregelen die de ratiestaat aan macht doen afnemen ten bate van het individu veel sterker als één van haar prioriteiten kenbaar moeten maken.

Kortom, D66 zou haar nationale grenzen niet alleen in haar beginselen van zich af moeten werpen, maar ook in de dagelijkse praktijk. En tot die tijd zou het de JD zeker niet misstaan hier een duidelijke visie op te creëren.

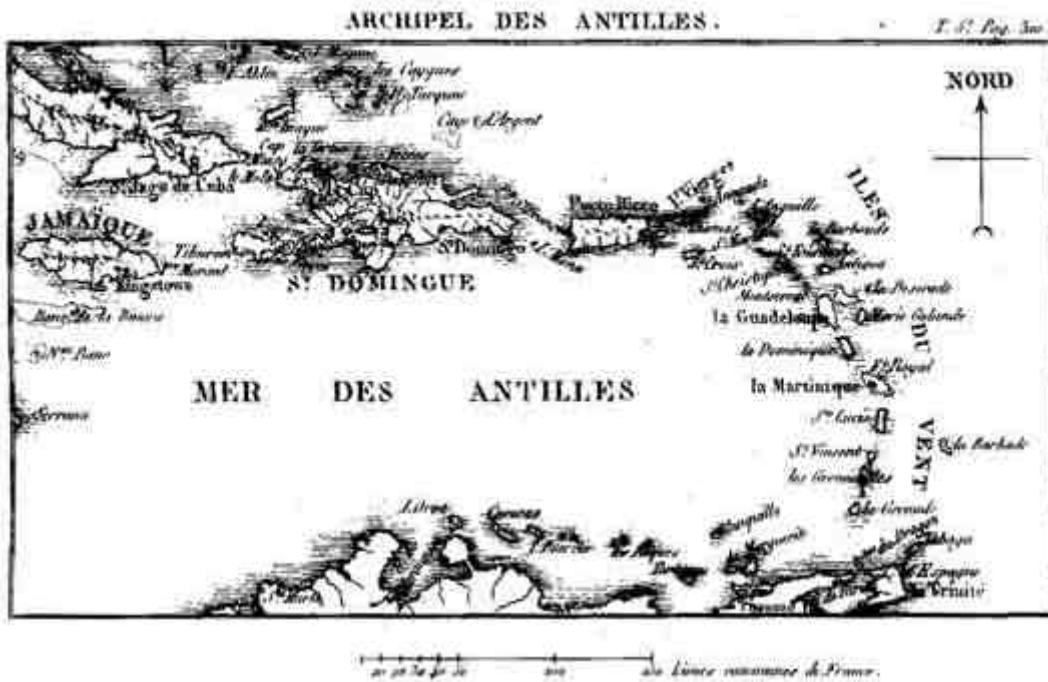
Bestuurlijke vernieuwing: de Rijksmogelijkheden

Door Lourens Dinger

Toen D66 in 1966 werd opgericht deed men dit uit onvrede over het politieke klimaat in Nederland. Weinig aandacht werd besteed aan de overige rijksdelen. Dit zou spoedig veranderen.

lijkheid van de Antillen, maar wel met alle eilanden samen binnen dit land. Dat men dit op de Antillen niet zag zitten interesseerde D66 niet. Alle koloniale banden moesten weg, dus ook de Antillen. Na het debacle van de onafhankelijkheid van Suriname, waar

Ondanks Nederlandse druk heeft Aruba op eigen kracht een tussenoplossing gevonden, door een status aparte te verkrijgen. Overigens gebeurde dit niet zonder dat Nederland bleef dreigen met een volledige onafhankelijkheid. Iets wat de Arubanen absoluut niet wilden. Voor de andere eilanden is er wezenlijk niets veranderd. Recentelijk hebben de andere Eilanden in een referendum aangegeven niet met de huidige staatsvorm verder te willen gaan, maar zeker niet uit het Koninkrijk te willen stappen. Juist op dit moment heeft onze minister van Bestuurlijke vernieuwing ook de Antillen in zijn portefeuille. De hoogste tijd dus dat er constructief met de Antilliaanse regering en lokale partijen gesproken wordt. Maar laten we dit op gelijke voet doen. De notie dat de eilanden onafhankelijk zouden

Deze verandering kwam toen op 30 mei 1969 er rellen uitbraken op Curaçao. Bij deze rellen ging een goed deel van de historische binnenstad van Willemstad in vlammen op en vielen er enkele doden. Nederland werd door de regering aldaar gevraagd om mariniers te sturen om de rust te herstellen. Dit gebeurde ook en toen na een aantal dagen de rust weerkeerde bleek de schade, zowel psychologisch als materieel erg groot. De rellen hadden als oorzaak een werknemersconflict, maar waren vooral ingegeven door de onvrede over de klassenmaatschappij die toen nog op het eiland bestond.

Het feit dat er door Nederlandse militairen werd ingegrepen lag destijds zeer gevoelig. Nederland was net bezig de trauma's van het 'verlies' van Indonesië te verwerken. Mede daarom heeft D66 na de rellen geprobeerd om haar eerdere standpunt, het volledig laten verdwijnen van koloniale banden, dat met een enkel zinnetje vernoemd was in het oprichtingsmanifest, gestalte te geven in een volledige onafhanke-

het grootste deel van de Surinaamse bevolking het niet mee eens was, maar dat door Nederland is doorgevoerd, bleek het al gauw onmogelijk om de Antillen een dergelijke toekomst te geven. Maar met het verdwijnen van een vast onlijnd idee van wat er met de Antillen moest gebeuren, verdween ook de haast om de bestaande situatie aan te pakken.

Binnen de Nederlandse regering is er nooit veel interesse geweest voor de Antillen. Ook D66 heeft zich nooit echt in de eilanden geïnteresseerd. Dit is op zijn minst vreemd te noemen. De partij die zo hoog op gaf over bestuurlijke vernieuwing liet het gebied waar dit het hardst nodig was geheel ongemeid. De Antillen bestonden als land binnen het Koninkrijk zoals dat in het Koninkrijksstatuut was vastgelegd. Een regeling die eigenlijk voor Indonesië was bedoeld, maar bij het verlies van de gordel van smaragd alleen nog van toepassing was op de Antillen en Suriname.

moeten worden is even paternalistisch als absurd. Laten we niet vergeten dat het niet gaat om onafhankelijke landen die driehonderd jaar geleden door ons bezet zijn. Het gaat om eilanden die destijds door ons op de Spanjaarden zijn veroverd en sindsdien net zo verbonden zijn met Nederland als onze eigen provincies. Helaas bleken het ongewilde kinderen, Nederland heeft ze nooit de aandacht gegeven die ze verdienen.

Hoewel de rellen van mei '69 wel effect hebben gehad op de lokale politiek, is er staatsrechtelijk geen verandering gekomen. Iets waar de partij die zo graag op dat vlak ons land wilde moderniseren, nauwelijks constructief aan heeft bijgedragen, of ook maar werkbare oplossingen voor heeft bedacht. Het is de hoogste tijd dat we dit wel gaan doen. Zeker ook omdat D66 nu de minister levert die over dit onderwerp gaat is het van groot belang dat de partij een samenhangende toekomstvisie heeft voor de Antillen en Aruba.

De toekomst van links is liberaal

Interview met Dylan van Rijsbergen van de Waterland Stichting

Door Vincent Piscaer en Hugo van Haastert

In Hotel Americain op het Amsterdamse Leidseplein treffen we Dylan van Rijsbergen. Dylan is één van de initiatiefnemers van de linkse denktank de Waterland Stichting. Hij zit ook bij de Carels Groep, de links-liberale jongeren die nauw samenwerken met de Waterlanders. Dylan is oud lid van D66 en zit nu bij de PvdA. Hij is afgestudeerd in alfa informatica en doet nu een master in geschiedenis.

Julie zijn op zoek naar het nieuwe antwoord van links. Wat is het geworden?

Het antwoord van links is niet in één zin te vatten. Ons antwoord, het sociaal-individualisme, is een verzoening tussen het communitarisme en het individualisme. Je ziet dat rechts weinig successen boekt. De verzorgingsstaat wordt steeds verder afgebroken. Het asielbeleid en de toon tegenover allochtonen is steeds harder geworden. Het is niet veel beter geworden met de samenleving sinds rechts het voor het zeggen heeft. De voortgaande privatiseringen hebben de dienstverlening er niet beter op gemaakt. Daarnaast is er ook een emotioneel gevoel van onrecht, van een onderklasse die ontstaat en mensen die in een hoek worden gedreven vanwege hun religie. Op deze trend willen wij een antwoord formuleren.

Het sociaal-individualisme lijkt heel erg op het sociaal-liberalisme. Maar wie is er tegenwoordig niet sociaal-liberaal?

Sociaal-individualisme is eigenlijk een nieuwe formulering van sociaal-liberalisme. Er wordt vaak gezegd dat iedereen sociaal-liberaal is, maar het ligt eraan hoe je die term definieert. Het heeft met een bepaald mensbeeld te maken. Het harde, liberale mensbeeld wil dat mensen worden afgerekend op hun prestaties. Daarbij doen milieu en dergelijke er niet toe. Mensen worden bepaald door de wijk waar ze geboren worden. Een sociaal-liberaal wil mensen in staat stellen om zichzelf te ontplooiën. Dat noemen we positieve vrijheid.

En het sociaal-liberalisme van D66?

In ons manifest zeggen we dat Waterland zich geïnspireerd voelt door de liberale tradities in de sociaal-democratie en de sociale tradities in het liberalisme. Eind 19^e eeuw splitste het sociaal-liberalisme zich af van het liberalisme vanwege de sociale kwestie. Toen begonnen mensen te twijfelen of dat harde *laissez faire* beleid wel echt

werkte. Waar ik moeite mee heb is het discours van D66 van tegenwoordig. Ten tijde van Van Mierlo had je dat niet. Hij profileerde zich toch duidelijk links van het midden. Sociaal-liberalisme is gewoon links. Het is een liberale manier van denken, tegenover het conservatisme. Vanuit D66 hoor je dat zij boven linkse en rechtse conservatieven staan. Maar D66 redeneert vanuit het economisch liberalisme, het neoliberale *bisser faire*. Er is een verschil tussen politiek en economisch liberalisme, waarbij de eerste onrecht en ongelijkheid bestrijdt en de laatste vooral overheidsingrijpen wil tegengaan. Economisch liberalisme werkt ongelijkheid en onrecht juist in de hand en daar verzet ik me tegen.

“Sociaal-liberalisme is gewoon LINKS”

Vind je D66 neoliberal?

Ja, en de PvdA ook. Terwijl Waterland daar heel anders in staat. Wij staan een sterke herverdeling voor. Wij willen dat er een einde komt aan de waanzinnig hoge salarissen aan de top. Hoe kan iemand nou meer dan 30 keer zo goed zijn als iemand anders. Dat soort inkomensverschillen heb je nu. De verzorgingsstaat wordt nu te veel beperkt. De verzorgingsstaat moet niet alleen een vangnet zijn maar moet ook herverdelen. Anders ga je ervan uit dat de markt perfect werkt. Er zijn enorme verschillen in opleidingsniveau en er zijn sociale kringen; kinderen van rijke ouders komen beter terecht.

De Belgische denktank Liberales zegt dat liberalisme niet links en niet rechts is. Aan de ene kant zet je het extreme conservatisme dat mensen voortdurend op de vingers tikt en aan de andere kant het socialisme dat mensen voortdurend

bemoedert. En daar hangt dan het liberalisme tussenin.

Maar een liberaal hangt toch niet tussen links en rechts? Het hoort noch bij het één noch bij het ander. Want anders krijg je een synthese, met èn economische controle èn sociale controle. Dat is natuurlijk verschrikkelijk. Liberalisme heeft een unieke positie, met aan de ene kant de overdaad aan economische bemoeizucht van de socialisten en de sociale bemoeizucht van de conservatieven. Liberalen willen geen van beiden. Voor mijn gevoel is links en rechts een mensbeeld en niet een mate van staatsonthouding.

Rechts ziet mensen als onafhankelijke individuen die rationele afwegingen maken en die economische prikkels nodig hebben om te voorkomen dat ze lui worden. Links wil met actief overheidsoptreden gelijke kansen scheppen voor mensen zodat zij zich kunnen emanciperen.

In het pamflet van Dittrich wordt er stevig uitgehaald naar oud links, met name vanwege de steun voor de vakbonden. Begrijp je die kritiek?

Ja. Ik kan me dat wel voorstellen. Ik denk dat de vakbonden gedeeltelijk te veel hebben vastgehouden aan verworven rechten in plaats van naar de toekomst te kijken hoe dat goed kan worden gehouden. Aan de andere kant vond ik de houding van het kabinet tegen de vakbeweging arrogant. Het poldermodel is stroperig en traag, maar het is ook iets wat je moet koesteren. Ik vind dat het kabinet de vakbeweging te makkelijk heeft afgeschreven. Waar ik veel moeite mee had met het kabinetsbeleid is dat punt waar Brinkhorst ook veel over gezegd heeft: dat idee van meer werken. Dat is heel erg gericht op economische groei.

Het klinkt materialistisch en rechts, maar als je wilt dat de verzorgingsstaat betaalbaar blijft dan heb je economische groei nodig. Opmerkelijk genoeg vindt links de verzorgingsstaat belangrijk maar willen ze niet hervormen om 'm betaalbaar te houden.

Maar als er minder groei is kunnen we alleen maar minder DVD spelers kopen. Economische groei zal niet alle problemen oplossen. Misschien moeten we een stap terug doen in welvaart om toch allerlei voorzieningen betaalbaar

te houden. Economische groei is geen panacee voor alles.

Maar minder groei betekent ook meer werkloosheid. Dan verdwijnen er banen. En als te weinig mensen werken dan is de solidariteit niet te betalen. Hetzelfde gebeurt al jaren in Duitsland, waar ze hoge belastingen hebben die de economie afremmen. Daar zitten ze met een torenhoge werkloosheid.

Ook met voortdurende groei los je het probleem van de werkloosheid niet op. Dat blijft voortdurend fluctueren, waardoor mensen in een constant proces van reorganisatie zitten. Worden ze daar gelukkiger van? Daarnaast is het wel belangrijk dat je een bepaald vergezicht hebt. Een bepaald aantal waarden. En links, en ook D66, is dat vergezicht een beetje kwijt. D66 heeft een heleboel goede dingen gerealiseerd. Zaken als euthanasie en homo-huwelijk. Je moet een moreel anker hebben. Maar dit kabinet legt de prioriteit te veel bij de economie en te weinig bij rechtvaardigheid.

Hoe kijken jullie naar de vreemdelingen-discussie?

Terwijl in de jaren 90 nog bepaalde dingen volledig taboe waren om te zeggen, is het nu ineens taboe om het tegenovergestelde te zeggen. Multiculturalisme is helemaal uit de mode. Dat heeft enorme invloed gehad op de politiek en het beleid. Ik zou het al heel mooi vinden als bijvoorbeeld op een andere manier over de emancipatie van minderheden zou worden gesproken. Het komt door het klimaat sinds 11 september dat mensen zich genaaid voelen. Paars was liberaler. Het asielbeleid van Verdonk had onder Paars niet gekund.

Onder het huidige asielbeleid van de regering Balkenende mogen veel van de uitgeprocedeerde asielzoekers uiteindelijk toch blijven, zo'n 40%. En je ontkomt er niet aan dat bij deze groep van 26.000 ook een groot deel echt geen recht heeft op een verblijfsvergunning. Sommige asielzoekers zijn nu eenmaal economische vluchtelingen.

Het is een mensbeeld dat ervan uit gaat dat mensen de boel komen flessen. Ze willen alleen maar ons geld afpakken en dragen niks bij aan de maatschappij. Ze hebben er een mooi verhaal bij verzonnen. Het is weer dat denken.

Ligt het niet genuanceerder? Er zijn heel veel van die asielzoekers die worden toegelaten omdat terugkeer onverantwoord is. Maar er zijn ook oneigenlijke vluchtelingen. Die afweging moet indivi-

duel worden gemaakt. Die hele groep over één kam scheren met een generaal pardon zou pas onliberaal zijn. Links heeft wat dat betreft een naïef mensbeeld. Net als dat er misbruik wordt gemaakt van uitkeringen wordt er ook misbruik gemaakt van immigratieregelingen. Daar moet je realistisch in zijn.

Sinds Fortuyn is er heel veel nadruk gelegd op het asielbeleid. Er is een onderbuikgevoel dat immigranten komen profiteren van de verzorgingsstaat.

"Het asielbeleid van Verdonk had onder Paars niet gekund"

Links doet precies het tegenovergestelde door in te spelen op de emotie van mensen. Er wordt een appel gedaan op medemenselijkheid in plaats van op de ratio. Er wordt in het linkse kamp al evenmin nuchter gekeken naar deze kwestie als door rechts.

Het belangrijkste is het debat. Geert Wilders heeft een ander beeld van Nederland, van ethiek en van omgaan met mensen. Op dit moment hoor ik te weinig tegenstand van het intellectuele linkse kamp. Er wordt haast geen mening tegenover gesteld. Ze worden nagepraat. Er is geen serieus alternatief.

Is het niet pure winst dat er überhaupt wordt gepraat over de problematiek rondom de multiculturele samenleving? Dat is de laatste decennia nooit goed gebeurd omdat het politiek correcte klimaat dat niet toeliet.

Fortuyn doorbrak het bestaande discours. Maar hij heeft ook gezegd dat de islam een achterlijke cultuur is.

Daar valt toch iets voor te zeggen?

Ik vind van niet.

Maar in de islam wordt er anders gedacht over de gelijkwaardigheid van vrouwen en homo's.

Nu ga je essentialistisch denken. De hele islam, hoe zij daarmee omgaan, zij daar, hen, tegenover ons. Er zijn mensen daar die daar slecht mee om gaan. Dat kun je relateren aan de islam, maar andere factoren spelen ook een rol.

Natuurlijk is er binnen de islam een grote diversiteit aan opvattingen. Maar tegelijkertijd komt discriminatie van vrouwen en homo's in de islamitische gemeenschap meer voor.

Het is zeker een probleem. Maar dat is

wat anders dan te zeggen dat de islam een achterlijke cultuur is. Dan relateer je alles aan de islam en scheer je een hele bevolkingsgroep over één kam en je creëert een wij-zij gevoel waar de samenleving niet mee gediend is. Het gesprek is alleen maar geschreeuw geworden. Die debatten hebben ons niet verder geholpen.

Zijn jullie cultuurrelativistisch?

Ik vind dat als je naar de geschiedenis kijkt opvattingen over ethiek altijd heel belangrijk zijn geweest, maar ook dat opvattingen veranderen. Honderd jaar geleden dachten mensen heel anders over homoseksualiteit dan nu. Gezien het feit dat opvattingen veranderen maakt dat het heel moeilijk om te spreken over universele normen. Daaruit vloeit voort dat waarden relatief zijn. Je moet voorzichtig zijn met al te absolute claims over de moraal. Moraal is belangrijk, maar heeft altijd een voorlopig karakter. Daarom moet discussie over die waarden altijd mogelijk zijn. Ook de liberale waarden zijn voorlopig en onderwerp van discussie.

Is de Westerse cultuur dan gelijkwaardig aan de Islamitische cultuur?

Dat zijn te essentialistische begrippen. De Nederlandse cultuur bestaat helemaal niet. Er zijn allerlei subculturen met verschillende meningen en dat is altijd zo geweest. Wat zo gevaarlijk is, en dat zie je bij conservatieven veel, is dat er voortdurend over een Clash of Civilisations wordt gesproken. Er zijn zo veel interpretaties van een bepaald geloof. Mijn kernwaarde is dat niks vast staat en dat alles onzeker is. Dat er een mate van onzekerheid is over de wereld zelf. Er zijn geen universele waarden die zijn vastgelegd door de Westerse samenleving. Ik sta open voor andere culturen.

Je kunt toch beargumenteren dat een samenleving gebaseerd op de gelijkwaardigheid van alle mensen superieur is aan een samenleving waar discriminatie van minderheden vaker voor komt.

Dan ga je heel snel richting Verlichtingsfundamentalisme. Volgens mij is de Verlichting juist in de kern sceptisch en zelfkritisch. Ik ben tegen elke vorm van dogmatisme. Alles moet je in twijfel kunnen trekken. Dus je kunt nooit zeggen dat een cultuur achterlijk is omdat je nooit een absolute maatstaf hebt om dat te bewijzen.

Voor meer informatie over de waterlandstichting, kijk op hun website: www.waterlandstichting.nl

Vakbond star in vergrijzingsvraagstuk

Door Anita Vink; portefeuillehouder sociale zekerheid

Nederland wordt oud. We krijgen al tientallen jaren steeds minder kinderen, en steeds meer grijs zal de Nederlandse straten bevolken, en steeds groter wordt de markt voor geraniums. Om de vergrijzing op te kunnen vangen en de AOW betaalbaar te houden is het noodzakelijk dat mensen langer doorwerken dan op dit moment het geval is. Dit standpunt wordt al lange tijd naar buiten gebracht door de Jonge Democraten en op het congres in april is dit dan ook beklonken in het politiek programma: de JD wil de AOW-leeftijd ophogen naar 69 jaar. Zo beperken we de AOW-druk enigszins, en dat maakt de grijze golf betaalbaar.

Het probleem is wel dat in sommige beroepen mensen sneller "opgebrand" zijn dan in andere beroepen. Een bouwvakker of piloot gaat er altijd vroeg uit, en hoe moet je die ook ooit langer laten doorwerken? De vraag is dan ook wat ervoor kan zorgen dat mensen ook daadwerkelijk langer door kunnen werken.

Als deze vraag niet serieus genomen wordt, en er alleen maar verwacht wordt dat mensen eenvoudigweg door blijven werken, zullen de stijgende kosten van de vergrijzing niet worden opgelost. Redelijkerwijs kan dan worden aangenomen dat er meer mensen arbeidsongeschikt zullen raken, met alle bijkomende kosten van dien. Mooi voorbeeld hiervan is een maatregel die minister Hoogervorst vorig najaar doorvoerde; medewerkers op de ambulance kregen pensioen op 55-jarige leeftijd, maar moeten inmiddels doorwerken tot 57,5. Een derde van deze medewerkers heeft echter al hartklachten voor het 55^e levensjaar is bereikt.

Over het bovenstaande thema is op 6 juni j.l. een discussieavond georganiseerd door de werkgroep sociale zekerheid. Gijs Wildeman, vice-voorzitter van de Hout- en Bouwbond CNV, was aanwezig zijn om zijn visie te geven en met ons in discussie te gaan.

Wildeman maakte in het begin van de avond meteen duidelijk waar hij stond: "40 jaar werken in een zwaar beroep is genoeg. Ook al is iemand op zijn 17^e begonnen met werken, na 40 jaar is het genoeg en dan moet er met pensioen gegaan kunnen worden. Als mensen lang hebben gestudeerd werken ze ook maar langer door." Die limiet aan veertig jaar werken wilde de vakbondsman klassiek oplossen: "We moeten gewoon collectief gaan sparen. Ieder werkend persoon spaart automa-

tisch (en dus verplicht) voor zijn eigen pensioen, dat bedrag kan overheidswege nog wat vergroot worden en dan leggen de mensen zelf genoeg geld opzij om na 40 jaar te stoppen met werken." Ook over andere oplossingen dan pensionering dacht Wildeman klassiek: "Als je er niet tegen kunt om veertig jaar in een vak te zitten dan moet je dat beroep maar niet willen uitoefenen. Ik zit ook niet bij de vakbond als ik een beetje stress krijg van een staking."

Tijdens zijn verhaal erkent hij enigszins de nadelige positie van jongeren tegenover de babyboomgeneratie wier pensioenen door jongeren grotendeels opgehoest moeten worden. "Maar door het vervoegd uittreden van babyboomers zullen meer jongeren aan het werk kunnen komen, waardoor de jeugdwerkloosheid zal zakken"

De vakbondsman gebruikte duidelijk zijn goed recht om voor alle aankomende problemen collectieve oplossingen aan te dragen. Maar hij verliest daarbij wel de vrijheid van mensen en het belang van een gezonde economie volledig uit het oog. Je kunt niet de vergrijzing opvangen door gewoon maar allemaal verplicht wat minder te gaan verdienen. De ondernemende bouwvakker of soldaat die ervoor kiest om langer dan veertig jaar werkzaam te zijn, bijvoorbeeld in meerdere beroepen, wordt in het vakbondsvoorstel hard afgestraft. Stel immers dat je ervoor kiest om niet met 55 jaar achter de geraniums te verdwijnen, maar in een ander beroep verder te gaan – dan heb je het pensioen al gespaard en kan je dat natuurlijk niet met terugwerkende kracht investeren in een huis, gezin of een leuke reis. Bovendien is het jaarlijks extra afkomen van een deel van het inkomen voor pensioenopbouw

vervelend voor de koopkracht van de werknemers.

Nadeel aan de houding van Wildeman was dat de discussie zich beperkte tot de vraag of mensen langer moeten doorwerken, terwijl de meeste wetenschappers inmiddels bij de stap zijn aanbeldand dat zij zich afvragen hoe mensen langer moeten doorwerken. Als grote groepen mensen aangeven in een bepaalde beroepstak niet tot 65 jaar door te kunnen gaan, dan moeten we die tekens serieus nemen en op zoek gaan naar een manier waarop deze mensen nog wel van nut kunnen zijn voor de arbeidsmarkt maar niet opgebrand raken. Deze discussie komt maar moeilijk op gang zolang de werknemersvertegenwoordiging blijft betwisten dat een sterke vergrijzing leidt tot langer doorwerken.

Het verwijt dat de oudere generaties vaak maken is dat wij, jongeren, geen oog hebben voor hun lange, zware loopbaan. Dat verwijt is onterecht. Het is duidelijk dat je in sommige beroepen gewoon niet door kunt gaan totdat je 67 bent. Dat kan niet, geestelijk en fysiek is een mens dan totaal opgebrand. Dit leidt dus alleen maar tot een grote uitstroom naar de WAO (of vanaf 1 januari 2006 de 'Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen' WIA). Wat ook duidelijk is, en waar de oudere generaties en de vakbonden aan voorbij gaan, is dat het financieel niet op te brengen is om mensen nog langer vervoegd uit te laten stromen. We moeten met zijn allen werken aan een systeem waarin het voor iedereen aantrekkelijk en leuk is om door te werken zodat de pensioenspremies niet de pan uit zullen rijzen. De overheid kan eraan denken om omscholing aantrekkelijk te maken zodat mensen op latere leeftijd nog kunnen kiezen voor een "tweede carrière".

Een andere mogelijkheid is dat de overheid het werken na je 65e of je 67e aantrekkelijker maakt door middel van belastingkortingen. Mensen hebben dan een duidelijke stimulans om door te werken en die stimulans is nodig om ook voor de toekomstige generaties de pensioenpremies betaalbaar te houden en ervoor te zorgen dat zij op hun 67^e ook met pensioen kunnen gaan!

Het lid: Lotte van 't End

Door Charlotte Meindersma

Het was een mooie dag in mei. Vele JD'ers schaarden zich weer om de grote vierkante tafel in the Florin, Utrecht, voor een leuke discussie onder het genot van een drankje.

Er moest echter ook werk verricht worden. Leuk werk, want we mochten nieuw lid Lotte van 't End interviewen. Ze is 18 jaar en heeft inmiddels haar VWO examen achter de rug. We zagen Lotte op het introweekend. Ze viel op door haar felle inzet bij een debat over... schapen. Wij wilden dus wel eens weten wat zij nou bij de JD moest.

Ze werd lid omdat ze de 'puntjes van D66 wel leuk' vond. Als je dan toch langs een standje van de JD loopt kun je natuurlijk net zo goed meteen een lidmaatschapformulier invullen. Het introweekend was haar eerste JD activiteit.

"Ik ging er heen met de gedachte: 'ik kan altijd nog naar huis als het niet leuk is'. Ik kwam thuis, zonder stem en hartstikke moe. Eerst was ik bang dat ik daar met tien mensen zou zitten en echt zou denken 'wat doe ik hier', maar het was heel erg leuk."

Tijdens het introweekend volgde ze workshops, deed ze mee aan de debat-spelletjes en vierde ze 's avonds feest. Heeft ze nou ook wat geleerd over de JD? "Ik heb niet zo heel veel geleerd over de JD of wat je er kunt doen, maar het proefcongres was wel erg leuk. Al die officiële termen. Anders zou je tijdens het congres krijgen: 'Wie onthoudt zich van stemming?' 'Ehh, ik?' Tijdens het congres heb ik wel veel meer geleerd over wat de CPZ is en wat de INCO doet."

Ze vraagt zich wel af wat ze nou moest met de discussie tijdens het congres tussen Van Agt en Terlouw. "Het was een beetje suffig. Ze waren het steeds met elkaar eens en ik ook met hen." Het congresfeest op zaterdag vond ze erg leuk, dus heel erg fit was ze op zondag niet meer, maar toch vond ze deze dag een stuk interessanter.

Wat zou ze nu bij de JD willen doen nu ze het introweekend en het congres heeft meegemaakt en de JD wat beter kent?

"Ik ben nog niet zo heel lang lid, dus een heel goed beeld van de JD heb ik nog niet. Wel vind ik het tot nu toe heel erg leuk. Vooral de INCO en de grondwetcampagne. Ik zou wel mee willen werken aan de campagne, maar ik zit ook een beetje met mijn aankomende examens." *(die ze intussen heeft gehaald; gefeliciteerd! – Red.)* Toch is ze nog mee geweest naar Venlo en Heerlen. Jammer genoeg heeft het niet mogen baten voor de uitslag, maar het campagnevoeren vond ze erg leuk. De JD is de laatste tijd vaak te zien in de media. We vallen op, starten een sticker-offensief en lijken soms wel erg op te vallen. "Er is een verschil tussen opvallen en mediageil zijn. Je hoeft ook niet over alles je mening te geven. Politiek is saai. Dat mag je best eens opleuken door in een struisvogelpak rond te lopen." Lotte blijkt een erg duidelijke mening te hebben. Klaar om

actief te worden binnen de JD dus? "Ik zou wel wat willen doen binnen de JD. Ergens een bestuur in of bij CPZ of INCO. Ik houd van discussiëren over iets dat inhoud heeft. Ik wil graag mijn mening kwijt en deze overdragen op anderen. Andere mensen motiveren en aanzetten tot iets. Bijvoorbeeld dat plan van Ton, dat onderwijsplan vond ik echt helemaal geweldig. Ik zou willen dat ik zelf met zoiets zou komen."

Toch blijft het internationale haar trekken. Ze wil graag naar het buitenland en daar dan voor de overheid werken. "Ik vind politiek veel interessanter dan bedrijven. Het moet wel inhoud hebben." Ze ziet zichzelf wel als ambassadeur ergens in een leuk land. Of ze een politieke carrière ambieert? "Ja." Had je dan geen andere partij moeten kiezen? "Nee. Bij andere partijen voel ik me niet thuis. De VVD vind ik te rechts en de PvdA vind ik te links. Ik ben zelfs nog niet eens lid van D66, alleen nog maar van de JD. Ik wil gewoon graag iets met politiek, werken bij de overheid of zo. Het wordt echt wel D66."

INCO Inspecteert Ierland

Door Lise Lotte Kerkhof en Reinout de Vries

Noord-Ierland is al jaren, letterlijk en figuurlijk, ingeklemd tussen het katholieke Ierland en het protestantse Groot-Brittannië. Regelmatig heeft dat in het verleden geleid tot gewelddadige confrontaties, tussen de protestantse Unionisten en de katholieke Nationalisten. Inmiddels is de rook opgetrokken, maar in de politiek verandert er niet veel. Het zal nog wel even duren, voordat de partijen tot een duurzame oplossing komen. Veertien Jonge Democraten, een Deen en een Engelsman bezochten op uitnodiging van onze Ierse zusterorganisatie, de Progressive Democrats, het Ierse eiland.

In Dublin worden we opgewacht door Iain Gill, de nationale jongerenvertegenwoordiger van de Progressive Democrats. Deze partij valt goed te vergelijken met D66 en de JD heeft goede contacten met de YPD, de Young Progressive Democrats.

Na een eerste avondje aan de bar, in de vele pubs die Dublin kent, begonnen we zaterdag vroeg met een bijeenkomst in het hoofdkantoor van de Progressive Democrats. Een partij, die het liefste geen oppositiepartij wil zijn, maar concrete hervormingen wil doorvoeren. Zij zijn in 1985 dan ook opgericht om de zittende regering, met vergaande hervormingen, omver te duwen. De hervormingen waren deels op ethische zaken gericht, zoals het recht om te scheiden en de rechten voor homoseksuelen. Daarnaast hadden ze sterke liberale hervormingsplannen zoals het reformaten van het belastingstelsel en het starten met privatiseren. Een nieuwe republiek met een verbeterde constitutie was in '88 het plan.

Met deze pragmatische aanpak en pro Europese houding verschillen de Progressive Democrats sterk van de heersende politieke mores in Ierland, die wegens het gedeeltelijke districtenstel-

sel nog altijd sterk op de band tussen volksvertegenwoordiger en district georiënteerd is, en nationaal weinig weg heeft van ons Nederlandse poldermodel. Het is bijvoorbeeld goed gebruik om als parlementariër bij huwelijken of andere sociale gelegenheden van zijn kiezers aanwezig te zijn. De Progressive Democrats vinden dan ook vooral steun in de verstedelijkte delen van het land en rond de universiteiten, zoals bijvoorbeeld in Cork en Galway.

Ook binnen de jongerenorganisatie, opgedeeld in redelijk autonome regio's, is consensus over nationale afspraken niet al te gemakkelijk, aldus Iain Gill. De verschillen binnen het land en de regio's zijn enorm en het creëren van een grote achterban voor de Progressive Democrats, is hierdoor zeer lastig. Veel van hun hervormingen hebben zij wel door weten te voeren, zoals het recht om te scheiden als je bent getrouwd (nieuwe wet sinds vijf jaar). Ondanks goede resultaten, zoals zeer recent het doorvoeren van een sterk minimumloon, hebben zij de laatste jaren veel zetels verloren.

Na anderhalve dag in Dublin, reisden we af naar Belfast, waar de JD verbonden

den is aan de Youth Alliance. De Youth Alliance is op zijn beurt weer verbonden is aan de Alliance Party. Dit is de enige politieke partij in Ierland die zich niet katholiek of protestant noemt, en dus de enige die relatief blanco in het debat hieromtrent staat. Voorafgaand aan het bezoek aan de Youth Alliance hebben we zelf een kijkje kunnen nemen in de bekende wijk South-Belfast, die nog steeds duidelijke kenmerken heeft van de strijd die daar gevoerd is.

De bevolking van Noord-Ierland bestaat voor ongeveer tweederde uit protestanten, en voor bijna eenderde uit katholieken. Dit betekent dat de katholieke partijen nooit een meerderheid in het parlement zullen krijgen, en dat ook radicale katholieken niet snel een gedeelte van wat ze willen, zullen bereiken.

Het lastigste punt is natuurlijk dat de Unionisten willen dat Noord-Ierland bij het Verenigd Koninkrijk blijft horen en dat de katholieken maar wat graag zouden zien dat hun land zich aansloot bij de rest van het Ierse eiland, en dus bij Ierland gaat horen. Na veel geweld omtrent deze "politieke" kwestie kwam het parlement, Northern Ireland Assembly, op 10 april 1998 tot een overeenkomst. Dit wordt de "Belfast Agreement" ofwel de "Good Friday Agreement" genoemd. Hierbij werden er concessies gedaan in de richting van de Unionisten, meer ruimte en waardering voor hun gedachtegoed, en in de richting van de Nationalisten werd de toegang tot de politiek geopend, na sterke beloftes van het ontmantelen van de IRA.

In die tussentijd tot nieuwe verkiezingen is er een schaduwregering geweest. Na jaren van indirect geregeerd worden vanuit Engeland, kon Noord-

Voorzittershamer

Door Jan Paternotte

DANKJEWEL JAN-PETER, PIET-HEIN en LAURENS-JAN!

Ik heb het nooit echt gehad op dubbele namen, maar nu is het voor mij helemaal over...

Dankjewel Jan-Peter, Piet-Hein en Laurens-Jan! De campagne strategie van de Nederlandse regering heeft Nederland op zeer effectieve wijze afgehouden van steun aan zo'n mooie ontwikkeling als een Europese grondwet zou zijn geweest. "Samen met andere Europese landen staan we sterk!" was het motto van de JD, waarmee we bijna drie weken lang door Nederland zijn getoerd. Samenwerking is positief, en Nederland wordt daar alleen maar beter van. Deze boodschap sloeg aan, wist mensen te overtuigen en werd ondersteund door onze campagne caravan, die als klap op de vuurpijl ook nog eens het heerlijke campinggevoel wist op te wekken!

Helaas werd het zo sterke JA-kamp, bestaande uit een grote meerderheid van het parlement en ondersteund door de Jonge Democraten uiteindelijk zo sterk als haar zwakste schakel: Balkenende cum suis. De ministers kozen voor een middeleeuwse 'hel&verdoemenis' boodschap die vanaf de kansel mensen moest overtuigen om de juiste weg te kiezen. Jan-Peter voorspelde een holocaust, Piet-Hein's prognose betref een derde wereldoorlog en Laurens-Jan deed nog een schepje bovenop dit bijbelse tafereel door abrupte duisternis aan te kondigen ('het licht gaat uit'), du moment dat Nederland 'NEE' zou hebben gezegd.

Waarschijnlijk stapte in hun hoofden de Nederlandse 'burger' (een woord dat we overigens echt naar de McDonalds moeten verbannen) direct in de dichtstbijzijnde auto met vierwielaandrijving om met bij voorkeur zes maal de toegestane maximumsnelheid richting stembureau te crossen en daar gepassioneerd 'VOOR, VOOR, VOOR' te roepen alvorens het knopje 'voor' haast door de stemmachine heen te drukken – bang als de burger is voor Jan-Peters' holocaust, Piet-Hein's oorlog en Laurens-Jan's duisternis. VVD-leider Jozias van Aartsen heeft het ons in het lijsttrekkersdebat al prachtig uitgelegd: de communisten en de fascisten hebben bij het referendum in Frankrijk gewonnen – en die willen natuurlijk ook het liefst oorlog&honger respectievelijk holocaust. Het complot is heel eenvoudig: hoe anders kan hun staatsgreep beter voorbereid worden dan door een 'NEE' tegen de Europese grondwet? Communisten en fascisten gebruiken de aversie tegen de grondwet als een springplank naar de macht: In feite verwachtte ik na de uitslag niet anders dan dat Nederland in een burgeroorlog zou vervallen, waarbij warlords Harry van Bommel in zijn bolderwagen en Geert Wilders in een touringcar door hongerend en verduisterd Nederland zouden trekken in hun strijd om het keizerschap.

Laat ik een voorstel doen: over vier jaar houden we een referendum over de Europese grondwet, en dan voeren we de campagne met mensen die goed uit kunnen leggen waarom verdere Europese samenwerking nodig is om milieuproblemen aan te pakken, terrorisme en internationale criminaliteit te bestrijden en een sterk blok te vormen in de wereld. Campagneleider Atzo Nicolai (die in Rotterdam ging flyeren na sluitingstijd van alle winkels), Minister van oorlog Henk Kamp (die bij een tegenstem 'honger' aankondigde) en zeker Jan-Peter, Piet-Hein en Laurens-Jan hebben we daarbij in ieder geval niet nodig!

Vervolg van pagina 14

Ierland nu eindelijk weer een start maken om zichzelf te regeren. Dit liep echter niet zoals gepland en na op 26 november voor de tweede keer verkiezingen te hebben gehouden, is de Northern Assembly tot op heden geschorst en wordt er weer vanuit Engeland geregeerd.

Tijdens ons bezoek aan het Northern Assembly, het parlamentsgebouw van Noord-Ierland, werden dan ook – naast de vele verduidelijkingsvragen – suggesties aangedragen tot mogelijkheden voor oplossingen voor het vraagstuk. Zoals autonoom bestuur voor Noord-Ierland met hierbij zakelijke overeenkomsten met Engeland en Ierland. Dit was echter geen optie; op economisch

gebied is Noord-Ierland namelijk bijna volledig afhankelijk van Engeland. Ook zal Engeland zijn positie daar niet snel willen opgeven. De kwestie werd voor ons steeds ingewikkelder en tijdens de gesprekken met Noord-Ierse politici werd wel duidelijk hoe essentieel en gevoelig de punten zijn voor de mensen, en dus ook voor de politici daar.

De Alliance Party is de enige onafhankelijke partij in het Noord-Ierse parlement en het lijkt er op dat ze dat toch nodig hebben, om uit deze impasse te komen.

De Alliance Party is echter maar klein, en dat zal niet snel veranderen. Iedere inwoner van Noord-Ierland is óf protes-

tant óf katholiek, en in beide gevallen zit dat diep geworteld. Op een onafhankelijke partij stemmen in die tweestrijd is voor de meeste mensen 'not done'.

Het was voor ons in ieder geval zeer bijzonder om de politieke situatie mee te maken en informatie uit te wisselen. Ook was de reis zeer goed georganiseerd en hebben we heel wat "politieke handen" mogen schudden. In oktober, waaronder tijdens ons congres, zal er een delegatie van de jongeren partij van de Progressive Democrats, nu hierheen komen. Ook Iain Gill, de nationale jongerenvertegenwoordiger, zal hier bij zijn.

23-25 september

Professionele trainingen...

Jonge Democraten Introductie-weekend

Haute Cuisine...

Uitdagende workshops...

...en zo'n 60 zeer diverse mensen, met één ding gemeen: zucht naar kennis en plezier!

De manier om kennis te maken met de JD. Ben je pas lid, of dank je er over lid te worden? Kom dan ook!
Oefen in debatten, voer discussies, ondervraag een kamerlid, leer, geniet, feest!
Kortom: beleef het beste weekend van de JD!

De **Jonge Democraten** (of kortweg **JD**) is een politieke jongerenorganisatie die zich verbonden voelt met D66. De JD is vrijzinnig democratisch. Dat is niet zo moeilijk als het misschien klinkt. **Vrijzinnig** houdt in dat de JD zich niet vastpint op een bepaalde ideologie. Problemen moeten juist op een doelgerichte manier met een vrije houding worden aangepakt. Die vrijzinnigheid zie je ook terug onder onze leden. Er is geen standaard JD'er en daar zijn we trots op! Met **Democratisch** wordt bedoeld dat wij vinden dat hoewel niet iedereen gelijk is, iedereen wel gelijkwaardig is. En dat iedereen dus evenveel te zeggen moet hebben over onze maatschappij.

Ja, hier ben ik het mee eens!

- Ik vraag een informatiepakket aan
- Ik word lid voor maar € 5,- voor dit jaar (bijkomend € 17,50)
- Ik meld me meteen aan voor het introweekend

Naam: .....

Adres: .....

.....

E-mail: .....

Meer informatie? Klik dan op www.jongedemocraten.nl. Je kan je ook lid of lid worden!

Wil ik geen Boatrix?
Zelf (post)geld kiezen!

Postbus 660
2501 CR Den Haag

BOERENLOO